

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Libus T.I. Kyrych N.B.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ECOLOGIC AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Ключові слова: регіон, екологія, економіка

Keywords: region, ecology, economics

В даний час розвинені зарубіжні країни пов'язують перспективи розвитку і свою безпеку з еколого-економічним станом місцевості. Так, в промисловості і в інших сферах господарства Німеччини сформувався розуміння того, що економіка і екологія не повинні суперечити один одному, що охорона навколишнього середовища необхідна з економічної точки зору. Постійний захист повітря, води і ґрунту від забруднення є основною передумовою для здорового економічного розвитку на перспективу.

Світові тенденції загострюють питання переходу на сталий розвиток та підвищення якості життя людей, в тому числі шляхом поліпшення стану навколишнього середовища. Дослідники відзначають, що захист навколишнього природного середовища займає одне з ключових місць у цьому процесі і його незмінно пов'язують з екологією та економікою.

Еколого-економічний розвиток здійснюється на основі взаємодії технічної сфери з навколишнім і природним середовищем за допомогою людини як основного елемента навколишнього середовища. Саме в їх взаємному перетині сконцентровані найбільш небезпечні для людини тенденції. Створюючи і розвиваючи матеріальну сферу, людина навантажує, деформує і використовує природу, при цьому вичерпання її ресурсів і забруднення відбувається швидше, ніж людина може їх штучно заповнити або замінити. Негативні процеси у взаємодії «людина - біосфера» можуть досягти стадії незворотності розвитку, якщо не будуть вчасно припинені або попереджені.

Людині в цих умовах належить вирішувати величезну практичну значимість проблеми виживання і збереження сталості навколишнього середовища, придатності для життя майбутніх поколінь. За останні роки українці приділяють значну увагу проблемам навколишнього середовища. В даний час стійкість регіонального розвитку визначається уявленнями економічних і екологічних процесів в якості системи, в якій зростання валового внутрішнього продукту повинно поєднуватися зі збереженням сталості навколишнього і природного середовища, генофонду та здоров'я населення. Поняття «сталий розвиток» слід розглядати як стратегію переходу суспільства до стану його коеволюції з біосферою [1].

Підвищення рівня екологізації економіки неможливо без ефективних методів державного регулювання. Навіть при високих обсягах виробництва в регіоні можна забезпечити прийнятний рівень впливу економіки на навколишнє середовище. Це забезпечується за рахунок високих витрат на природоохоронну діяльність на одиницю виробленого продукту. На даний час в Україні діяльність господарюючих суб'єктів в регіонах характеризується традиційним підходом до економічного розвитку, заснованого на споживанні природних ресурсів, відособленості виробничого процесу поза обліком екологічного чинника і орієнтації на стратегію «пасивної відповідності» вимогам екологічного законодавства. Тому важливе значення необхідно приділити:

- відмові від політики екстенсивного використання ресурсів і розвитку ресурсоексплуатуючих галузей економіки;
- розробці екологоорієнтованої економічної стратегії в регіонах;
- пріоритетній підтримці екологічно орієнтованих інвестиційних проектів.

Зменшення природоємкості має пов'язувати два процеси в регіональній економіці: скорочення або стабілізацію споживання природних ресурсів, обсягу забруднень і зростання макроекономічних показників розвитку економіки за рахунок вдосконалення технологій. Ці напрямки передбачають перебудову економіки з урахуванням екологічного фактора і екологізації регіонального управління. Це, в свою чергу, розкриває концепцію еколого-системного підходу до управління, суть якої полягає у використанні і розвитку найбільш ефективних елементів відомих в теорії управління науково-практичних підходів, доповненні їх принципами концепції сталого розвитку відповідно до умов, вимог і тенденцій сучасного менеджменту. Основні положення цього підходу ґрунтуються на трактуванні понять «екологізація промисловості» і «екологізація управління». Н.Ф. Реймерс визначав екологізацію промисловості як процес проникнення екологічних нововведень в організацію виробничих процесів за двома напрямками: очищення викидів промислового підприємства і вдосконалення технологій виробництва.

Український досвід показує, що тільки проведення екологізації технологічних процесів виробництва недостатньо для економічно ефективного зниження і запобігання негативного впливу на навколишнє середовище. Поряд з традиційною екологізацією технологій необхідне впровадження екологічних елементів в структуру управління компанії, що дозволить організаціям поєднувати досягнення цілей виробничої та природоохоронної діяльності. Тому важлива роль належить екологізації управління, під якою розуміється зміна ідеології управління виробництвом з урахуванням принципів сталого розвитку екологічної направленості. Цей процес повинен охоплювати всі рівні управління: внутрішньофірмовий, регіональний, національний.

Необхідно підвищувати інституційну ефективність, яка виражається в посиленні відповідальності регіональних органів влади за екологічний стан території. В даний час в перелік показників, що характеризують екологічну безпеку середовища проживання, використовуваних для оцінки діяльності виконавчих органів влади, включений тільки один показник - частка використаних, знешкоджених відходів в загальному обсязі утворених відходів в процесі виробництва і споживання. При цьому не враховуються показники погіршення природного капіталу, шкідливий вплив на людський капітал (здоров'я). Однак саме природний, людський і вироблений капітал лежать в основі відтворювальних процесів в регіоні.

З урахуванням зростання ролі екологізації управління необхідно, на наш погляд, проводити оцінку діяльності органів влади за розширеною системою екологічних показників. Одним з показників, які використовуються для характеристики еколого-економічної ситуації в зарубіжних країнах, зокрема, в Китаї, є так званий зелений валовий регіональний продукт. Це валовий регіональний продукт за вирахуванням вартості витрачених природних ресурсів і деградації природного середовища. Такий показник може бути застосований і для українських регіонів. Для підвищення відповідальності регіональних органів влади доцільно включити показники, що відображають рівень впливу економіки на навколишнє середовище, в стратегії розвитку регіонів.

Отже, підхід до управління регіоном в умовах, коли екологічна складова виступає як пріоритетний напрям сталого розвитку, набуває все більшої актуальності. Еколого-економічний розвиток території передбачає цілеспрямовану діяльність регіональних органів влади та господарюючих суб'єктів з підтримки збалансованої структури взаємозв'язків між суспільством і природою. В результаті здійснюється раціональне використання природних ресурсів, знижується рівень антропогенного впливу на навколишнє середовище, відбувається зменшення деградаційних процесів і забезпечується екологічна безпека.

Література:

1. Савінков В. І. Екологічна складова розвитку людини і суспільства. Економіка та управління. Економіка та управління. 2014. С. 10–12.